

Samfunn
Hovedsaken

Zineb El Rhazoui *Truet på livet*

HUN ER CHARLIE

*Tilfeldigheter reddet henne da terroristene kom.
Nå fortsetter Zineb kampen for ytringsfriheten i Charlie Hebdo.*

TEKST **Rakel Benom** FOTO **Sandie Carol Dognac**
Paris

Terrormål. Zineb El Rhazoui er manusforfatter i det franske satiremagasinet Charlie Hebdo.

Fingrene flyter over tastaturet mens hun skriver en idé til neste utgave, en harselerende tekst om IS-terroristers kvinnesyn. Denne morgenen skulle Zineb El Rhazoui (33) normalt vært på vei til jobben i Paris, men har fått juleferien forlenget noen dager mot at hun jobber hjemmefra.

Hun sender teksten til sjefen, kryper tilbake i sengen og sovner med god samvittighet.

To timer senere våkner hun av at telefonen ringer. En desperat venn roper inn i røret, forteller om skyting på arbeidsplassen hennes.

Det er onsdag 7. januar. De neste timene får hun vite at tolv av hennes venner og kolleger er drept.

VAR HUN ET HOVEDMÅL? Tre måneder senere, på en takterrasse i Paris, sitter en mørk kvinne med solbriller, stort sort hår og et mildt, åpent ansikt. Hun røyker tynne, hvite sigaretter.

En etasje under ligger de midlertidige lokalene til Charlie Hebdo. På gaten utenfor er det et voldsomt sikkerhetssystem og væpnede vakter. Men her oppe er det stille og fredfylt denne vårdagen.

– Vi som lever, gjør jo det kun på grunn av bite små tilfældigheter. Jeg kunne like gjerne reist tidligere tilbake til Paris etter jul, sier El Rhazoui.

Én kollega overlevde fordi hun sto utenfor bygget og røkte. De fleste var ikke like heldige.

– Hvem kunne gjette at vår tegning-tapetserte, latterfylte redaksjon nesten skulle bli utslettet med kalasjnikov fordi vi våget å vitse med islam?

El Rhazoui tror hun selv var ett av terroristerne hovedmål. Som Charlie Hebdo's religions-ekspert er hun en inderlig islamist-kritiker. Det var hun som skrev manuset til spesialutgaven fra 2013, om profeten Mohammeds liv i tegneserieform. Charbs tegninger og hennes tekster førte til eskalering av protestene og trusselmeldingene som allerede hadde trommet mot dem en stund.

Drapstruslene begynte etter Mohammed-tegningene i Jyllands-Posten i 2006, som også Charlie Hebdo trykte. Politianmeldelser fra både katolikker, muslimer og høyreekstreme politikere, som Marine Le Pen, var rutine. Hver gang ble bladet frikjent for ærekrenkelse. Loven var ikke veien å gå om man ville stoppe kjeften på Charlie.

01 Trøst. Den nye redaktøren av Charlie Hebdo, Gerard Biard (t.v.) og spaltist Patrick Pelloux (t.h.) trøster tegneren Renald «Luz» Luzier under en pressekonferanse.

02 Siste stopp. Kisten til tegneren Bernard «Tignous» Verlhac bæres etter en hyllest ved rådhuset i Montreuil, nær Paris.

03 Skadet. En mann bæres ut til ambulansen etter skytingen inne i Charlie Hebdo's redaksjon.

FOTO: CHRISTOPHE ENA / AP PHOTO

FOTO: PHILIPPE WOJAZEK / REUTERS

FOTO: THIBAUT CAMUS / AP PHOTO

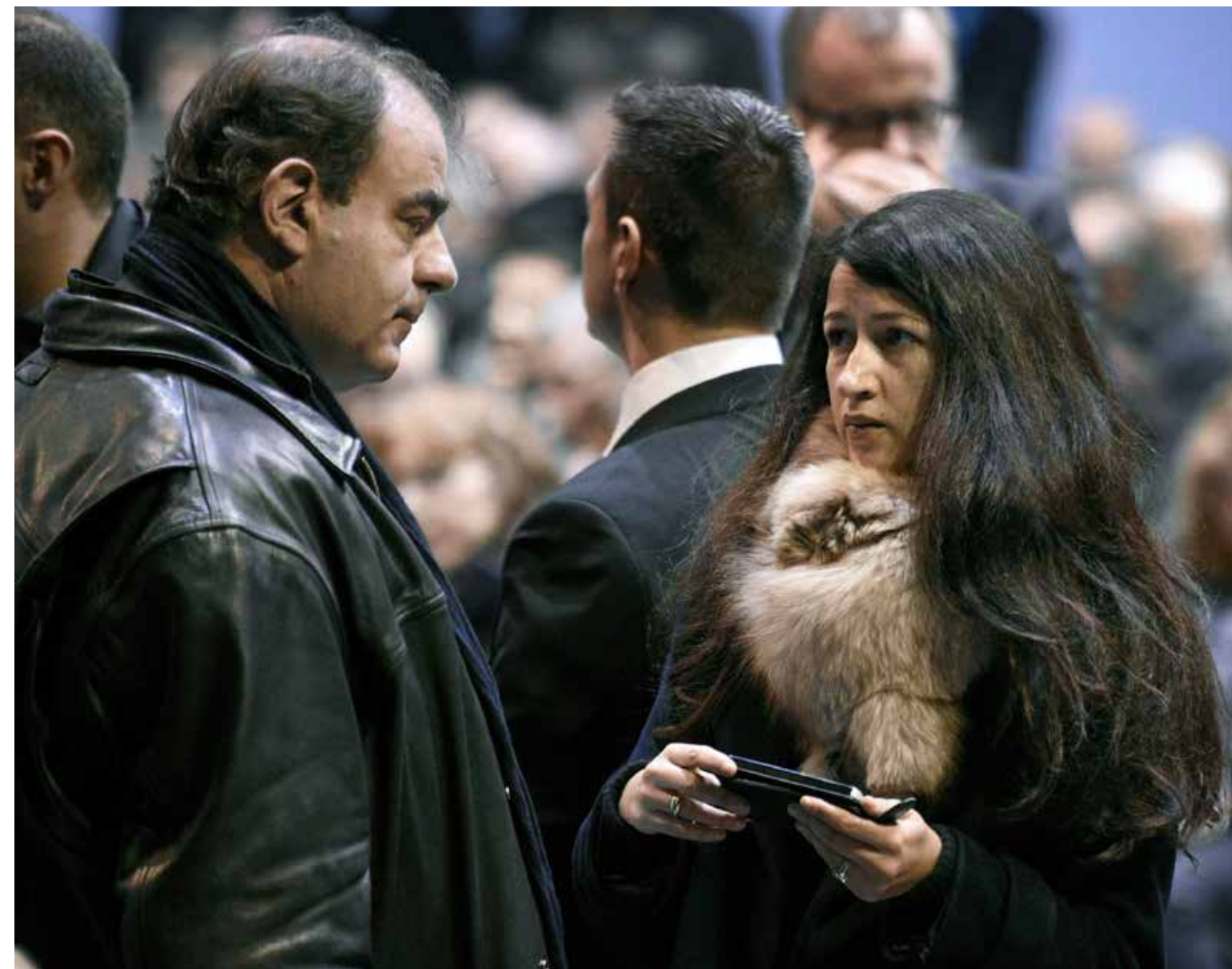

FOTO: MARTIN BUREAU / AFP PHOTO

Simon Fieschi var den av kollegene som taklet de daglige skittstormene på sosiale nettverk best. Han lever og skriver, men ligger fremdeles på sykehus.

– Han har en enorm sans for humor. Han svarte dannet på drapstrusler. Hans syrlige kommentarer på Twitter og Facebook fikk millioner av «likes», sier Zineb, som føler et helt unikt bånd til alle de andre overlevende.

– Vi er blodssøsken, sa Simon til meg da han kom ut av koma.

UTFORDRET LÆRERNE. Zineb El Rhazoui fikk jobben i Charlie Hebdo på bakgrunn av engasjementet sitt, ikke fordi hun hadde en blendende journalist-CV eller hadde sendt et stort søknadsbrev.

Som barn var hun skarp. Under oppveksten i Marokko stilte hun kritiske spørsmål ved islam: Hvorfor kan menn ha flere ko-

↑ **Begravelse.** Zineb El Rhazoui var en av dem som tok farvel med redaktør og kollega Stéphane «Charb» Charbonnier 16. januar.

→ **Sympatihandling.** Folk sto i lange køer for å kjøpe den første utgaven av magasinet Charlie Hebdo, som kom ut etter terroraksjonen.

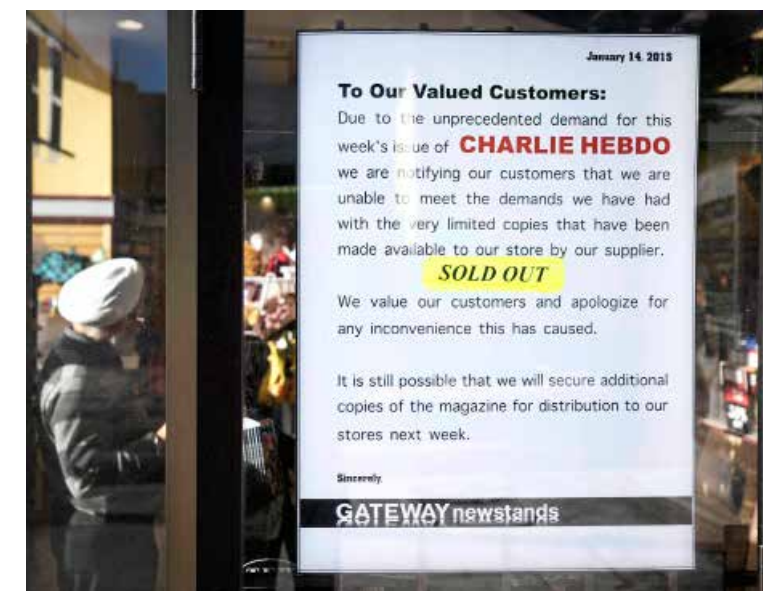

FOTO: BERIT ROALD / NTB SCANPIX

► ner? Hvorfor arver kvinner bare halvparten så mye som sine brødre når foreldrene dør? Hvorfor blir vi slått med spanskrør når vi er små barn fordi vi ikke kan memorere lange, uforståelige tekster fra Koranen utenat?

Etter hvert som El Rhazoui ble eldre, tok hun mer og mer avstand fra islam. På gymnasiet, i timene til en konservativ lærer med langt skjegg, sørget hun for å gå med utringede topper og svart neglelakk. Hun ble ofte sendt på gangen for sine kritiske spørsmål, noe hun syntes var helt greit.

– Vi hatet hverandre gjensidig, sier El Rhazoui.

– Som kvinne i et mannsdominert land står du før eller siden overfor et valg. Du kan føye deg, la deg kue og holde kjeft, eller du må kjempe.

Hun begynte å studere i Paris, der hun opplevde mer frihet og likestilling enn i hjemlandet. Hun ble talskvinne for Frankrikes største feministorganisasjon, Ni Putes Ni Soumises, og hjalp kvinner ut av undertrykkende forhold til ektemenn og foreldre.

På Sorbonne-universitetet studerte hun arabisk, engelsk og fransk. Gode karakterer ga henne jobb som hjelpelærer på universitetet i Kairo et semester. På biblioteket der fikk hun tilgang til islams tidlige skrifter, som hun fant mye mer reflekterende og åpne for kritisk tenkning enn den religionen hun selv hadde opplevd i praksis. Hun skrev en masteroppgave om muslimer i Marokko som konverterer til kristendommen.

– Jeg ville forstå hvordan de først kunne legge ned den enorme intellektuelle innsatsen det er å kvitte seg med én form for hjernevask, for så frivillig å tre inn i en ny religion.

I 2011, midt under den arabiske våren, ville Charlie Hebdo intervju henne om hennes deltagelse i de marokkanske kampene. To dager senere spiste hun lunsj med sjefene Stéphane «Charb» Charbonnier og Laurent «Riss» Sourisseau, som ba henne «stikke innom redaksjonsmøtet på onsdag».

For at de skulle ha råd til å ansette henne, tilbød tegneren Régnald «Luz» Luzier seg å gå ned i lønn.

I dag er Luzier antagelig kun i live fordi han er født nettopp 7. januar. På vei til jobb den morgenen stakk han innom bakeren for å kjøpe med kake til kollegene på morgenmøtet. De ekstra minuttene reddet trolig livet hans.

Etter angrepet trodde Luzier først at han ►

Som kvinne i et mannsdominert land står du før eller siden overfor et valg. Du kan føye deg, la deg kue og holde kjeft, eller du må kjempe.

Zineb El Rhazoui

Tydlig røst. – De som er sjokkert over karikaturtegninger, hvorfor er de ikke sjokkert over den verste karikaturen av islam, monstre som dreper barn og andre uskyldige? spør Zineb El Rhazoui. Her i en TV-debatt.

Og om de så skulle klare å drepe meg, hva i all verden er det de slåss mot?

Zineb El Rhazoui

► ikke var i stand til å tegne mer. Plutselig dukket han likevel opp med den nå berømte forsiden på den neste utgaven, som ble trykt i 7 millioner eksemplarer. Ironisk nok var dette første gang Charlie Hebdo – som har deadline på mandager – har hatt forsiden klar allerede en torsdag kveld.

DEN NYE FATWAEN. Et nytt liv har begynt for Zineb El Rhazoui. Omfattende sikkerhetsrutiner er blitt en del av hverdagen, og vi blir ransaket før vi får møte henne. Her på taket kan hun nyte solen. Uterestaurantene, som i disse dager starter sesongen i Paris, kan El Rhazoui bare drømme om. Å gå fritt på gaten alene eller ta metroen er blitt helt utenkelig. Før angrepet var sikkerhetssystemet rundt satirebladet ganske beskjeden: Redaktør Stéphane Charbonnier hadde en livvakt i redaksjonen hver dag. Da terroristen kom, ble de begge drept.

Nå er alt snudd på hodet.

– Jeg kan ikke gå i detaljer om sikkerhetsopplegget, men den ene livvakten Charblevde med, er ingenting mot det storslåtte maskineriet jeg selv må forholde meg til i dag. Jeg er veldig bundet, sier hun.

For en måned siden ble hun utsatt for ekstremt alvorlige trusler. Hun kaller det «en fatwa 2.0».

– Mens Salman Rushdies fatwa ble utstedt av ayatollah Khomeini, florerer drapstruslene mot meg anonymt via Twitter.

Flere på nettsamfunnet har skrevet om hvordan det er en «plikt» å finne El Rhazoui og drepe henne for å hevne profeten. Også ektemannen, den marokkanske forfatteren og kronikøren Jawad Benaïssi, får trusler. Denne måneden flyttet han fra Casablanca til Paris. Men familien vil hun snakke minst mulig om.

– Dette er jo mer enn en fatwa. Ikke bare truer de meg. De fremstiller det å myrde meg som en plikt. De appellere til det de kaller islams «isolerte løver» i Frankrike og Marokko, forklarer den korankyndige religions-sosiologen.

Bedre enn de fleste vet hun at slike trusler

ikke er til å spøke med. Hun fremstår rolig og snakker klart, til tross for tydelig sinne og oppgitthet over den alvorlige situasjonen.

– Dere får bare komme, gutter! Jeg rokker meg ikke, sa hun på TV i februar da truslene flommet som verst. Twitter skal nå ha fjernet mye av det, og to personer skal være arrestert i Casablanca for å stå bak noen av dem.

– Og om de så skulle klare å drepe meg, hva i all verden er det de slåss mot?

MUSLIM OG ATEIST. Noen beskylder El Rhazoui for islamofobi, et begrep hun sier hun «absolutt ikke skjønner».

– Det dukket først opp i Iran for noen år siden, som hersketeknikk for å stoppe kjeften på kritikere av regimet. Men hva skal nå ordet bety? At jeg skal være redd for eller ha aversjon mot den muslimske familien min eller venner som mer eller mindre er troende muslimer? Skal jeg kanskje ha en rar fobi mot min egen person? Jeg heter tross alt Zineb El Rhazoui, alle vet da at jeg kommer fra et muslimsk land. Hører du hvor latterlig det lyder? Men, hvis du sier at islamofobi betyr frykten for muslimske integriteter og terrorister, ja, da er jeg islamofob, og det bør du også være, sier hun innstendig.

Telefonen ringer stadig. Hun svarer på alle, så sant de ikke kommer fra skjulte numre. Hun svarer ja til de aller fleste som vil ha henne til å stille opp i intervjuer, i debatter, på konferanser. Nylig var hun i USA for å holde foredrag om ytringsfrihet på University of Chicago. Hun går ikke i dekning. Det føles svært viktig å kjempe videre for det hennes venner døde for: Religions- og ytringsfrihet. Likestilling.

– De som sier seg sjokkert over karikaturtegninger, hvorfor er de ikke sjokkert over den verste karikaturen av islam, som nå finnes i form av monstre som dreper barn og andre uskyldige? sier hun.

– Til dem som sier at terrorismen ikke har noe med islam å gjøre, har jeg lyst til å spørre: Hva har den da med å gjøre? Buddhismen? spør El Rhazoui ironisk. – Selvsagt er ikke alle muslimer terrorister, men i dag er majoriteten av alle terrorister muslimer.

TØR IKKE BLANDE SEG. Hun er også klar på at det er «tull å kreve at alle muslimer skal ta avstand fra terror».

– Det er jo noe de aldri har hatt noe med å gjøre. Benevnelsen «av muslimsk opprinnelse» favner jo alt fra meg, som er fritenker og ateist fra Marokko, til de hjernevaskede terroristbrødrene Kouachi, sier hun.

– De som forsvarer volden, derimot, eller som mener vi nærmest har bedt om dette selv, de plasserer jeg glatt i samme kategori som islamistene. Mange på den politiske venstresiden, i flere land, er så redde for å bli beskyldt for rasisme eller islamofobi at de aksepterer undertrykkelse og mishandling av kvinner og barn, «hos de andre». De tør ikke blande seg inn. Jeg mener det er akkurat det rasisme er, å godta forskjellsbehandling. I Frankrike er prinsippet om religionsnøytralitet i det offentlige rom til for at alle skal kunne praktisere sin religion, eller sin ateisme, som de vil. Å gi noen særbehandling er ikke å jobbe for integrering. Det er å lage plass til integrister. Vi i Charlie Hebdo er inderlige motstandere av rasisme. Vi vil at islam skal få samme behandling som andre religioner her i Frankrike, uten hverken privilegier eller ulemper.

Den iherdige islamistmotstanderen har grunnlagt flere idealistiske organisasjoner, og hun er flere ganger blitt arrestert for kritikk mot det marokkanske kongedømmet. Blant annet i 2009, da hun organiserte en protest-piknik. Midt under den muslimske fastemåneden ramadan spiste hun og kampfeller åpenlyst lunsj i en offentlig park.

– Du har valgt å kjempe. Er det verdt det?

– Prisen vi har betalt, vi i Charlie, er altfor høy. Om jeg noen gang i min villeste fantasi hadde sett for meg at jeg skulle miste mine venner på en så bestials måte, da kan det nok tenkes at jeg ville valgt et annet yrke. Men det å kunne bruke min penn, med integritet, for deres kamp, gir mening. Journalistikk kan være et edelt yrke, om det er ærlig utført. Charlie var Charbs kall her i livet. Sinne, sorg og frykt må vi som lever snu til redskap for å fortsette våre døde venners kamp. ●

a-magasinet@aftenposten.no

Felles skjebne.

I likhet med Zineb El Rhazoui, lever også ektemannen, kronikøren Jawad Benaïssi, med stadige drapstrusler.